

Vester Egesborg – 1999

Felt 1-6

NÆM 1997:120
RAS P.3177/96

Vester Egesborg Sogn; Hammer Herred; Præstø Amt
Stednr. 05.04.12
4 cm kort 1512 3 NV
NM sb. nr. 17 (og 35)

Beretning for prøveundersøgelse af en anløbsplads fra yngre jernalder, ca. 550-950 e.Kr.
(jf. også beretning NÆM 1997:120-1997 og -1998)

INDHOLD

Bind I

Resumé	3
Baggrund for undersøgelsen	3
Topografi	4
Undersøgelsens forløb	4
Metode og dokumentation	4
Målesystem	6
Undersøgelsens resultater	7
Detektorafsøgning	7
Feltbeskrivelse	7
Hustomter	10
Andre anlæg	22
Konklusion	24
Fotoliste	25

Bilag

- A. Oversigtskort
- B. Målesystem (1:1000)
- C. Felter (1:1000)
- D. Løsfundliste
- E. Anlægbeskrivelse

Bind II

- Kopier af fladeplaner (digitalt nedsat til 1:100)
- Kopier af profiltegninger (digitalt nedsat 50%)

Resumé

Der blev sammenlagt frilagt omkring 7600 m² med udgangspunkt i søgegrøfterne fra 1997. På den centrale del af pladsen findes ca. 10 cm tykt kulturlag af næsten sort jord med store mængder varmesprængte sten og trækul. Soldning af dele af laget i 1997 godtgjorde at mængden af genstande er beskeden. Kulturlaget blev derfor fjernet maskinelt. Anlægsområdet var stor, ikke mindst i form af stolpehuller, som dog kun sjældent kunne sammensættes til konstruktioner.

Der fandtes 32 grubehuse, der kan dateres til yngre germanertid og vikingetid. Hertil kommer fire stolpebyggede, treskibede bygninger, der hører til i samme periode. To af disse var orienteret nord-syd, mens de to andre lå øst-vest.

Baggrund for undersøgelsen

En strandnær mark nogle hundrede meter syd for Vester Egesborg har siden 1963 været fundsted for metalgenstande og keramik fra yngre jernalder. En prøvegravning blev foretaget af daværende museumsinspektør Mogens Ørnes, Nationalmuseets I. afd., i 1965, hvor der fandtes stolpehuller, flere grubehuse og et tyndt kulturlag fra yngre germanertid og vikingetid. Siden 1996 er arealet blevet gennemgået med detektor, og det viste sig, at pløjelaget indeholdt talrige smykker, mønter og våbendele fra den pågældende periode. Blandt metalsagerne er flere enestående eller sjældent forekommende smykker af håndværksmæssig høj kvalitet.

Marken ejes af Peder Spandet, Næstved Autoophug i Vester Egesborg, men forpagtes af Knud Hansen, Vester Egesborg. Den har siden 1993 henligget som brakjord, men stod i 1997 for at skulle dybdepløjes med henblik på fornyet dyrkning. På baggrund af de fornemme løsfund og anlægssporene henvendte Næstved Museum sig til RAS og Skov- og Naturstyrelsens 10. kontor for at få afklaret om området skulle nødudgraves eller fredes. Skov- og Naturstyrelsen meddelte på stedet, at man ikke havde midler til at erhverve jorden, hvorfor RAS anerkendte behovet for en prøvegravning. Hensigten var at vurdere pladsens bevaringstilstand og udstrækningen af kulturlag og anlægsspor. Det Arkæologiske Nævn (DAN) bevilgede Næstved Museum kr. 120.000 til at trække søgegrøfter i 1997 (jf. beretning ved cand.phil. Birgitta Gärtner). Undersøgelsen viste, at sporene efter en bebyggelse var massive, ligesom der til stadighed fandtes mere eller mindre spektakulære metalgenstande. Der fandtes 16 grubehuse, et mindre treskibet hus med let krummede langvægge (hus 17), og et treskibet hus med to sæt tagbærende stolper og vægrester. Hertil kom det omtalte kulturlag, et værkstedsanlæg til smedning og en lerbygget oven.

Næstved Museum indstillede pladsen til en totaludgravning i 1998, en opfattelse der tiltrådtes af RAS. En ansøgning til DAN på lidt under en halv million kroner blev besvaret med et tilsagn om kr. 120.000,- på betingelse af at Kulturministeriet i løbet af 1998 bevilgede ekstra midler til §26-gravninger. På denne baggrund besluttede Næstved Museum, i samråd med RAS, at udskyde den videre undersøgelse til 1999 i forventning om, at de tildelte midler så ville stå i et rimeligt forhold til opgaven.

Topografi

Lokaliteten ligger inderst i Dybsø Fjord, nogle hundrede meter syd for landsbyen Vester Egesborg (jf. bilag A). Dybsø fjord er et ganske lavvandet farvand med flere mindre vige og en større, nu inddæmmede, fjordarm mod nord til Vejlø. Omtrent 6 km vest for pladsen, der befinder sig i den absolut inderste del af fjorden, ligger Dybsø som en prop i munden, og kun to smalle render giver forbindelse til Karrebæksminde Bugt og Smålandsfarvandet. Mod nordvest er der forbindelse til Karrebæk Fjord og Susåens munding ved Appenæs.

Anløbspladsen ligger på et sandet areal, der skræner jævnt mod vest til Dybsø Fjord. Mod nord er kysten præget af en bred og flad forstrand med vidtstrakte strandenge, mens den mod syd og sydøst rejser sig med en markant skråning, der krones af gravhøjen Stejlebanken (19 m o.h.). Syd herfor findes Kyllerbækkens udløb omgivet af lave strandenge og vådområder. Mod øst falder terrænet mod et mindre vådområde et par hundrede meter væk.

Undersøgelsens forløb

Undersøgelsen pågik mellem den 10. maj og 30. juli 1999. DAN anviste kr. 200.000,-, eller ca. 40% af det beløb som museet ansøgte som relevant til en udgravning af pladsen. I løbet af udgravningsperioden anvistes yderligere to gange kr. 50.000,-.

Den ansvarlige udgravningsleder var mus.insp. Thomas Roland, mens undertegnede var daglig leder. I min ferie fungerede bemeldte Roland som daglig leder. I størstedelen af undersøgelsen deltog udgravningsmedhjælp Line Olesen og Niels K.W. Nielsen og stud.mag. Anne Rosenberg Andersen. I kortere eller længere perioder tilknyttedes stud.mag.erne Lisbeth Gernager, Nadia Haupt og Esben Aarsleff, Københavns Universitet, Erik i arbejdsprøvning, militærnægter Allan, amatørarkæologerne Knud Ambus, Hans Rostgaard Poulsen, Sine Therkelsen og Poul Ulrich. Detektorafsøgning blev foretaget Peter Bjørnstrup, Michael Jensen, Vagn Jensen og Gustav Sommer i kortere perioder, mens Søren Therkelsen gennem hele udgravningen afsøgte bunker, flader og terræn med metaldetektor. I en periode på fire uger foregik Københavns Universitets seminargravning med ni 1. års-studerende på stedet. Holdet bestod af Maja Andresen, Mette Christensen, Katrine Egemar, Lisbeth Gernager, Rune Iversen, Vibe Jørgensen, Lisbeth Nielsen, Mie Møller Nielsen og Esben Aarsleff. Tutorer var stud.mag.erne Hoda el-Sharnouby og Claus Nybo. Reetablering af målesystemet og indmåling af feltgrænser blev foretaget med totalstation af Poul Erik Skovgaard Jensen, Nationalmuseet.

Metode og dokumentation

Tilrettelæggelsen af udgravningen og valg af metodik var betinget af de økonomiske ressourcer, som stilledes til rådighed. Der blev lagt vægt på at afrømme så store arealer som muligt for at få et overblik over pladsens struktur. Prøvegravningen i 1997 havde antydnet, at husene var koncentreret i den østlige del af arealet, og at der kunne være flere stolpebyggede huse på det højest liggende terræn. Med denne målsætning måtte kulturlaget nedprioriteres. I forbindelse med prøvegravningen soldedes udvalgte partier af kulturlaget med en meget beskedne fundmængde til følge. Hvor det forekom forseglede det grubehuse og stolpehuller,

og for at få et indtryk af bebyggelsessporene blev det 10-15 cm tykke lag fjernet med grave maskine i tynde træk med graben.

De efterfølgende ekstrabevillinger betød, at fladen kunne udvides, således at der ved udgravningens afslutning var undersøgt henved 7600 m² sammenhængende areal centralt i fundområdet. Af hensyn til overskueligheden betegnes feltudvidelserne med numre fra 1 til 6, visende i hvilken rækkefølge de blev gravet. Desuden gravedes to mindre felter længst mod syd.

Feltgrænser blev indmålt med totalstation, mens dokumentation af anlægsspor blev tegnet på folie i 1:50. Snittegninger blev fortrinsvis lavet i 1:10, men enkelte grubehuse blev af seminarholdet tegnet i 1:20.

Anlæggene nummereredes fortløbende med arabertal, begyndende med A355. De foregående numre hører til udgravningen i 1997. I forbindelse med grubehuse fik de til huskonstruktionen hørende stolper almindeligvis samme A-nummer som selve gruben, men desuden forsynet med et bogstav (f.eks. A504a). En meget stor del af de påtrufne fyldskifter blev snittet. Denne fremgangsmåde var nødvendig, da tusindvis af dyregange og dybtgående majsrødder gjorde iagttagelser i fladen tvivlsomme. Ved snitning kunne mange formodede anlægsspor sløjfes. Omvendt var der tilfælde, hvor noget som lignede dyregange i fladen viste sig at være gedigne stolpehuller. Stolpehuller, der indgik i huskonstruktioner blev snittet, tegnet og tømt, mens øvrige stolpehuller kun blev tømt, hvis der var gjort fund ved snitningen.

Samtlige grubehuse, som blev påtruffet, blev snittet, tegnet med udgangspunkt i en kotenivelleret niveausnor og – med enkelte undtagelser – tømt. Ved soldningen, der skete gennem 4 mm-masker, opdeltes fylden rutinemæssigt i 10 cm tykke kunstige niveauer. Det skete for at kunne adskille topfyld, der i sagens natur kan være "forurenede" af yngre materiale i forbindelse med pløjning, ligesom fund fra bundlaget kan sorteres fra ved den efterfølgende bearbejdning. På Vester Egesborg-pladsen var en udskillelse af topfylden så meget mere vigtig, da der i flere tilfælde var tale om nedsunket kulturlag, der, som nævnt, forseglede store dele af lokalitetens anlægsspor.

Der var en del gruber fordelt i felterne, og p.g.a. fund af værkstedsgruber i 1997 blev disse dokumenteret på samme måde som grubehusene.

Genstande, fundet i anlæg, nummereres fortløbende indenfor hvert anlægsnummer (f.eks. 1997:120 555 x 1, 2, 3 o.s.v.).

Det skal bemærkes, at felterne 4 og 6 primært blev gravet af seminarholdet, og det har desværre vist sig, at undertegnede ikke har fuldt instruktørerne og deres studenter tæt nok. Der forekommer således en del nivelleringsfejl i disse områder, ligesom målesystemet ikke ganske holdt retningen i felt 6. Hertil kommer, at konventioner for målestoksforhold i snittegninger, samt angivelse af de tagbærende stolper på fladetegningerne af grubehuse, ikke er overholdt alle steder. Efter seminarholdets afgang fra pladsen udgravedes den resterende del af feltet af den faste stok.

Målesystem

Målesystemet var det samme som i 1997 (jf. særskilt beretning ved cand.phil. Birgitta Gärtner). Det reetableredes med totalstation og er sikret i forhold til System 34. I løbet af udgravningen indmålte desuden fem hovedlinier fra det lokale målesystem i hhv. felt 1, felt 2, felt 3, felt 4 og felt 6 i System 34 (jf. bilag B).

Nivelleringen skete i forhold til DNN. Toppen af et jernrør i koordinat 500/1044 havde koten 10.12 o.DNN. Herfra flyttedes lokale fixpunkter til andre steder i felterne.

Undersøgelsens resultater

DETEKTORAFSØGNING

Siden prøvegravningen i 1997 har Søren Therkelsen jævnligt afsøgt undersøgelsesområdet med metaldetektor, og der er til stadighed fremkommet genstande fra yngre jernalder. Den 10. maj 1999 blev området endnu en gang afsøgt, og det viste sig, at mængden af fund var betydelig mindre på dette tidspunkt end ved tilsvarende eftersøgninger i 1996 og 1997. Kun i de tildækkede søgegrøfter og feltet fra 1997 var fundmængden ligeså høj som de foregående år. Under og efter muldafrømningen afsøgtes jordbunkerne af Søren Therkelsen, Peter Bjørnstrup, Michael Jensen, Vagn Jensen og Gustav Sommer. Fordelingen af genstandene på arealet adskilte sig ikke i forhold til det kendte billede.

FELTER

Af hensyn til overskueligheden opretholdes henvisninger til felter, selvom de med tiden vil blive sammenføjet til et stort, sammenhængende udgravet areal. Felternes placering og omfang er angivet på bilag C.

Felt 1

Feltet var 13-18 m bredt, smallest mod vest, og ca. 109 m langt. Det åbnedes som en øst-vestlige bane med udgangspunkt i det lille felt fra 1997, der lå på markens højtliggende sydøstlige del. Her var påvist et lille treskibet hus, et grubehus og adskillige stolpehuller, der antydede, at der kunne ligge yderligere stolpebyggede huse. I østenden af felt 1, der havde sit udgangspunkt omkring 500/1050, var ganske rigtigt også talrige fyldskifter, der umiddelbart lignede stolpehuller. Desuden sås større fyldskifter af grubehuskarakter. Mængden af fyldskifter var størst i de østligste 20 m omkring grubehusene 19 (A356), 20 (A358) og 21 (A355). Anlægshyppigheden var relativt stor herfra og henved 50 m mod vest. Her fandtes grubehus 40 (A357) i vis nærhed også var ganske mange fyldskifter. Vest herfor tyndede mængden alvorligt ud, og fladen karakteriseredes af nord-sydgående svagt gråbrune bæltter af sandmuld. Disse var ikke gravet ned, men rummede enkelte lerkarskår fra bebyggelsesperioden. Der kan være tale om rester af middelalderlige eller nyere agersystemer. Ved 580/1050 lå to grubehuse (hus 5 og hus 44, gruber og et lille treskibet langhus (hus 25)). Hus 5 fandtes oprindeligt i søgegrøft F, og undersøgtes i 1997. Vest for 595/1050 var kun spredte stolpehuller og en grøftstruktur (A1357), der forløb SV-NØ, (jf. felt 6). A518 lignede i overfladen et grubehus med rødbrændt sand og ler, men viste sig ved snitning at være mindre end 10 cm dyb og uden tagbærende stolpehuller. Heller ikke det rødbrændte materiale kunne identificeres som rester af et konstrueret anlæg.

Felt 2

Feltet åbnedes nogenlunde vinkelret på felt 1's østende, og orienteredes således nord-syd. Det var 17-23 m bredt, bredest mod nord, og ca. 70 m langt med et par mindre udvidelser mod øst. Mængden af fyldskifter var nogenlunde jævnt fordelt, dog med et bemærkelsesværdigt tomt areal på ca. 12 x 23 m mellem y:1098 og y: 1110. I feltet fandtes grubehusene 17 (A479), 18 (A914), 26 (A399), 27 (A817), 28 (A731), 31 (A819), 32 (A818), 33 (A839), 34 (A505) og 35 (A517). Desuden genfandtes hus 2 (A4), der i 1997 udgravedes i søgegrøft C. I felt 2's

NØ-lige hjørne lå et treskibet langhus, hus 22, orienteret NNV-SSØ, med fire sæt tagbærende stolper og rester af en næsten lige vestvæg. Omtrent 20 m syd herfor, stadig i den østligste kant af felt 2, undersøgte det NNV-SSØ-ligt orienterede treskibede langhus, hus 24, med fem sæt tagbærende stolper og krummede vægge. Nordligst i felt 2 var to lysbrune render, der forløb i noget nær øst-vestlig retning. I den ene, A650, fandtes rester af et lerkar af yngre bronzealders karakter. Mod sydøst, tæt ved gavlen af hus 24, udgravedes et stenfyldt anlæg, A1065, med en meget lys brunlig fyld. Lidt lerkarskår tyder på, at der er tale om et neolitisk anlæg af uvis funktion.

Felt 3

Feltet havde sit udgangspunkt ved nordenden af felt, og udlagdes nogenlunde vinkelret herpå, parallelt med markens nordskel. Den østlige 2/3 var 40 m lang og 10-12 m bred, mens der mod vest afrømmedes en flade på 19 x 25 m. Længst mod øst, fra grænsen til felt 2 og til gavlen af hus 23, var kun få fyldskifter, hvilket også var tilfældet langs felt 3's sydside. Hus 23 var et treskibet langhus, orienteret øst-vest, i to faser med hhv. seks (hus 23a) og fem (hus 23b) sæt tagbærende stolper og rester af krummede rækker af udvendige støttestolper. I forbindelse med snitningen af hullerne til hus 23 var der en del anselige – mens 'løse' – stolpehuller. Vest for hus 23 fremkom en del fyldskifter i form af stolpehuller og gruber, der dog hverken kunne sammensættes til konstruktioner eller var grubehuse.

Felt 4

Feltet åbnedes som et appendiks til felt 2, hvor grubehusene 27, 28, 31, 32 og 33 blev fundet. Nærmest felt 2 var feltet ca. 17 x 15 m, men da anlægssporene stort set forsvandt nord for hus 30, reduceredes bredden til 12 m de resterende 25 m mod vest. I tilknytning til grubehusene i felt 2 lå grubehusene 29 (A820) og 30 (A821), der overlappede hinanden. Stolpehullerne i den sydøstlige del af feltet kunne ikke sammensættes til konstruktioner. Vest for grubehusene var yderligere gruber af dimensioner, der kunne minde om bygninger, men snitningen viste, at det ikke var tilfældet.

Felt 5

Et uregelmæssigt felt på omtrent 24 x 27 m åbnede mellem søgegrøfterne F og G nær markvejen. I den sydlige del fremkom en del stolpehuller uden sammenhæng, bortset fra en næsten 10 m lang, øst-vest-orienteret række af ikke særlig markante stolpehuller. På nordsiden af denne række fandtes grubehusene 45 (A503), 46 (A502) og 47 (A501) på række, og 6 m længere mod nord endnu et grubehus, hus 48 (A504). Den vestligste del af feltet omfattede kun få fyldskifter.

Felt 6

Feltets lidt uregelmæssige form er forårsaget af, at det skulle frilægge det resterende område mellem felterne 1, 2, 4 og 5, samtidig med at der skulle tages hensyn til de meget store jorddepoter, der var skubbet sammen.

Området var ikke mindst mod øst præget af kulturlaget, der var kulsort og rummede talrige varmesprængte sten. Under kulturlaget fremkom ganske mange fyldskifter, der domineredes af stolpehullignende strukturer. Ved snitning viste adskillige sig at være relativt dybe, men

der kunne ikke sammensættes huskonstruktioner. Hertil kom otte grubehuse (hus 36 (A1823), 37 (A1644) 38 (A1645), 39 (A1658), 41 (A1318), 42 (A1317), 49 (A1846) og 50 (A1066)), en smedegrube (A1248-A1249), og en del mindre gruber. Ved soldning af grubehusene viste det sig, at der i den centrale del af feltet var meget store mængder smedeskæl og -dråber fra jernforarbejdning. Fra smedegruben (A1248-A1249) kunne fyldes flere plastposer med jernaffald, smedeskæl m.m., ligesom der fandtes en del klæbersten.

Vestligst var talrige fyldskifter, hvoraf mange dog viste sig at være dyregange. Desuden var der en SV-NØ-gående grøft (A) som også kunne erkendes i felt 1, og grubehus 43 (A1320). Til trods for de mange stolpehuller, var der ikke stolpebyggede konstruktioner i feltet.

Udover de nævnte felter lavedes to sonderende muldafrømnings sydligst på marken langs læbæltet, hvor Nationalmuseets udgravning foregik i 1965 (jf. bilag A). Der var tale om to små felter ca. 7 x 9 m og 8 x 9 m, der var uden anlægsspor. Til gengæld kunne man se sporene efter Nationalmuseets søgegrøft.

Hustomter

For beskrivelserne af hustomterne gælder, at de angivne størrelser og dybder er målt ved/fra afgravet overflade, og orienteringen efter placeringen af de tagbærende stolper. Afstanden mellem de tagbærende stolper er målt fra stolpehullernes centrum. Hvad angår genstande i husene, er der tale om en oversigtlig præsentation, da fundmaterialet ikke er færdigbearbejdet ved beretningskrivningen.

Hus 19

Felt 1

T66

Grubehus. A356

Rundet fyldskifte, der i fladen var længst i nord-sydlig retning (2,75 x 3,15 m), men ved snitning i øst-vestlig retning viste gruben sig at fortsætte henved 60 cm længere mod øst, så længdesnittet blev 3,35 m. Gruben havde skrå sider og en jævn bund, der var nedgravet 40 cm i let gruset undergrundssand. Midt i grubens gulv var en ca. 85 cm lang og 17 cm dyb sænkning (lag 5) med lys sandmuld. I gravebogen (s. 20) er noteret, at der fremkom to tagbærende stolpehuller i østenden. Disse er imidlertid ikke blevet indtegnet på fladen, ligesom snittegninger ikke er blevet udført. Fylden i øvrigt kunne opdeles i tre hovedhorisonter (lag 2, 3 og 4), der bestod af sandmuld farvet af et større eller mindre indslag af trækul. Derudover var der brændte sten. Lag 1 adskilte sig ved at være meget sort og fyldt med brændte sten.

Fund: Bopladskeramik, bikubeformet tenvægt af keramik, jernkniv, dyre- og fiskeknogler.

Datering: 6.-10. årh.

Hus 20

Felt 1.

T66, 68.

Grubehus. A358, A358a, A358b.

Et uregelmæssigt rundet fyldskifte (3,62 x 2,60 m) nedgravet 25 cm i undergrundssand. Jævn bund og skrånende sider. Der fandtes to tagbærende stolper (A358a og A358b), men de stod begge i den østlige ende af gruben, og repræsenterer to faser af bygningens historie. I den vestlige ende kunne tilsvarende stolper ikke spores. Homogen brunlig sandmuld i vestlige halvdel, mens der i den østlige kunne udskilles tre lag af nuanceret sandmuld med brændte sten, trækul, brændt ler og keramik.

Fund: Bopladskeramik, rest af enkeltkam, jernbeslag, støbeformsfragmenter af ler, hjortetak, dyreknogler

Datering: 6.-10. årh.

Hus 21

Felt 1

T61.

Grubehus. A355, A355a, A355b, A355c.

Nærmest rektangulært fyldskifte, der i fladen var længst i nord-sydlig retning (3,05 x 4,35 m). Ved snitning sås det, at den nordlige halvdel af fyldskiftet kun var 5-10 cm dyb, mens den

egentlige husgrube var orienteret Ø-V (3,05 x 2,50 m), nedgravet til 47 cm i undergrundssand. Af snittegningen fremgår, at fylden er opdelt i flere lag, men profilen er øjensynlig ikke blevet beskrevet. De tagbærende stolper (A355a og A355b) var nedgravet hhv. 35 cm og 32 cm, og stod med en indbyrdes afstand af 2,70 m, orienteret Ø-V, med en svag drejning af vestenden mod syd. A355c var et 12 cm dybt stolpehul, der fandtes i grubens nordside.

Fund: Polyedrisk vægtlod af bronze, ringhovednål af jern med zigzagdekoration, kalotformet jernslagge, jernnål, dyreknogler.

Datering: 9.-10. årh.

Hus 22

Felt 2

T60

Treskibet bygning, orienteret NNV-SSØ, 16,30 m lang, 5,60 m bred midtpå, 2½ sæt tagbærende stolper og krummede langvægge. Tagbærende stolpehuller: A514, 515, 506b, 1194 (1190). Støttestolper vestside: A1210, 513, 512, 511, 509, 508, 1187. Nordgavl: A1211. Det nordligste sæt tagbærende stolpehuller, A514 og A515, fandtes 5,50 m fra nordgavlen, der dels angives af at støttestolperne langs vestvæggen ophører, dels af A1211, der formodes at udgøre en del af selve gavlvæggen. Tværspændet i sættet var 2,05 m. Andet sæt, A506a og A1194, stod 5,20 m længere mod syd med et tværspænd på 2,05 m. Hertil kommer muligvis A1190, der stod 5,50 m syd for det foregående sæt, i kanten af udgravningsgrænsen. Der fandtes ingen makker til dette stolpehul, hvorfor tolkningen kan være tvivlsom. Hullet var imidlertid anseligt som de øvrige tagbærende stolpehuller, og ville i givet fald markere et indtrukket sæt i sydgavlen af bygningen. Langs dennes vestside fandtes en delvist bevaret let krummet række af stolpehuller, der stod i en afstand af 1,85 m fra den nærmeste række tagbærende stolper. Afstanden kunne tyde på, at der er tale om ydre støttestolper. Imidlertid ville husets i forvejen ringe bredde formindskes yderligere ved en sådan tolkning, hvorfor konklusionen må tages med forbehold. Tværspændet mellem de tagbærende stolper temmelig beskedent, og hvis ikke det 'halve sæt', d.v.s. A1190, skal medregnes synes huset – typologisk set – snarere at høre til i sen yngre germanertid end vikingetid.

Datering: Formentlig 7.-9. årh. Huset kan ikke have eksisteret samtidig med grubehus 34, der p.g.a. østersøkeramik er placeret i 9.-10. årh. Det lykkedes ikke at finde makkeren til A1190 i fylden eller bunden af hus 34, hvorfor den indbyrdes aldersforskel ikke kan afgøres.

Hus 23a

Felt 3

T78, 84

Treskibet bygning, orienteret ØSØ-VNV, 16,5 m lang og 6 m bred midtpå, fem sæt tagbærende stolper og krumme langvægge. Tagbærende stolpehuller: A603, 623, 602, 593a, 568a, 572, 550, 556, 533. Sydvæg: A624, 614, 608. 584b, 579, 559, 546, 540, 530, 528.

Nordvæg: A632. Huset lå i nordkanten af felt 3, hvorfor hovedparten af nordvæggen, såfremt den er bevaret, befandt sig udenfor udgravningsgrænsen

Det vestligste sæt tagbærende stolpehuller, A603/A623, stod i gavlen og spændte 1,10 m på tværs. 3,05 m øst herfor stod sættet A602/A593a, der spændte 2,50 m på tværs. Næste sæt, A568a/A572, stod 4,40 m øst herfor, og spændte 2,45 m på tværs. A568a er udskiftet med A568b. 4 m længere mod øst stod sættet A550/A556, der spændte 2,0 m på tværs. Af det

østligste sæt var kun en stolpe, A533, erkendelig. Den var placeret i gavlens sydside. Afstanden fra de tagbærende stolper til væglinien var 1,80 m midtpå, og 1,30 ved gavlene. *Datering:* Typologisk hører huset til i vikingetid.

Hus 23b

Felt 3

T78, 84

Treskibet bygning, orienteret ØSØ-VNV, 13,20 m lang og ca. 7 m bred, tre sæt tagbærende stolper og svagt krummede langvægge. Tagbærende stolper regnet fra vest: A629, 633, 587, 589a, A552, A555. Støttestolper langs sydvæg: A626, 616, 613, 610, 607, 584a, 580, 577, 564, 562, 560, 547, 545. Huset lå i nordkanten af felt 3, hvorfor hovedparten af nordvæggen, såfremt den er bevaret, befandt sig udenfor udgravningsgrænsen.

Det vestligste sæt tagbærende stolpehuller, A629/A633, stod i gavlen og spændet på tværs var 1,5 m. I en afstand af 5,80 m øst herfor var det midterste sæt, A587/A589a, der spændte 2,50 m på tværs. Bygningens østligste sæt, A552/A555, stod 7,30 m fra midtersættet, og spændte 1,50 m på tværs. Det skal bemærkes, at bygningen muligvis har været længere. I forbindelse med det ovenfor angivne vestlige gavlsæt (A629/A633) fandtes stolpehullerne A630/A634 i en afstand af 6,35 m fra midtersættet (A587/A589a), og med et tværspænd på 2,25 m. Sættet A630/A634 kunne være afløser for A629/A633, og et nyt vestligt gavlsæt, bestående af A639 og A640, rejstes 2,90 m længere mod vest. Tværspændet var hér 1,10 m. Afstanden fra de tagbærende til støttestolperne 2,25 m midt på og 1,90 m ved gavlene. Denne afstand indikerer, at der er tale om ydre støttestolper, snarere end selve væggen.

Datering: Typologisk hører huset til i vikingetid.

Hus 24a

Felt 2

T55, 63

Treskibet hus, orienteret NNV-SSØ, med fem sæt tagbærende stolpehuller, 17,5 m langt, 6 m bredt midtpå, 4,40 m bredt ved gavlene, krummede vægforløb, der markeredes af sporadisk bevarede ydre støttestolper. Tagbærende stolpehuller: A361, 362a, 372, 375, 395, 408, 426, 430a, 437 og 458. Støttestolper vestsiden (jf. hus 24b): A360, 365a, 368, 369, 390, 391, 398, 400, 403, 404, 432. Støttestolper østsiden (jf. hus 24b): A376, 648, 647, 645, 414, 415, 417, 418, 444. Skillerum: A377 og A379.

Det sydligste sæt tagbærende stolpehuller var A361 og A362a, med et tværspænd på 1,20 m. Det udgør samtidig gavllinien i bygningen. Næste sæt stod 2,70 m nord herfor med et tværspænd på 2,0 m. Herimellem sad skillerumstolperne med en indbyrdes afstand af 0,80 m. Det tredje sæt, A395 og A408, stod 3,50 m længere mod nord med et tværspænd på 2,25 m. Herfra til 4. sæt, A426 og A430a, var et hallignende rum på 7,30 m's længde. Spændet på tværs var 2,25 m. Gavlen i den nordlige ende udgjordes af A437 og A458, der stod 3,70 m fra foregående sæt med et tværspænd på 1,20 m. Det skal bemærkes, at det ikke er til at afgøre, hvorvidt rækkerne af støttestolper hører til hus 24a eller 24b. A647 og A648 udgør muligvis en indgang i sydøstsiden af bygningen, hvor skillerummet også er. Ret overfor er A365a og A368 muligvis en tilsvarende indgang, men den står direkte ud for en tagbærende stolpe, og hører derfor måske snarere til hus 24b.

Datering: De ydre støttestolper og ruminddelingen peger på vikingetid.

Hus 24b

Felt 2

T55, 63

Treskibet hus, orienteret NNV-SSØ, med 4½ sæt tagbærende stolpehuller, 18,5 m langt, ca. 6 m bredt midtpå, ca. 4,50 m bredt ved gavlene, krummede vægforløb, der markeredes af sporadisk bevarede ydre støttestolper. Tagbærende stolpehuller: A359, 363, 382, 383, 406b, 422, (441), 457 og 499b. Støttestolper vestside (jf. hus 24a): A360, 365a, 368, 369, 390, 391, 398, 400, 403, 404, 432. Støttestolper østside (jf. hus 24a): A376, 648, 647, 645, 414, 415, 417, 418, 444.

Det sydligste sæt tagbærende stolpehuller, A359 og A363, stod lidt skævt for hinanden med en indbyrdes afstand af 1,30 m. De var ikke særlig dybe og udgør øjensynlig gavllinien. I en afstand af 5,70 m mod nord fandtes næste sæt, A382 og A383 med et tværspænd på 2,10 m. Næste sæt, A406b og A422 fandtes 4,70 m nordligere med et tværspænd på 2,20 m.

Stolpehullet A441 fandtes i den østlige række tagbærende stolpehuller i en afstand af 5,70 m fra A422. Der fandtes imidlertid ingen makker, hvilket måske skyldes nedpløjning. A441 var ikke særlig dyb. Hvis ikke der har stået et sæt hér, har der været et spænd på 8,20 m mellem sættet A406b/A422 og gavlsættet mod nord, A457 og A499b. Tværspændet hér var 1,60 m. Det skal bemærkes, at det ikke er til at afgøre, hvorvidt rækkerne af støttestolper hører til hus 24a eller 24b.

Datering: Det krummede vægforløb, og spændet på langs og tværs, peger på sen yngre germanertid eller tidlig vikingetid.

Hus 25

Felt 1

T94

Treskibet hus, fire sæt tagbærende stolper, 10 m langt, 5,20 m bredt, svagt krummede vægge, orienteret SV-NØ. Tagbærende stolper: A662, 664, 680, 683, 709, 713, 722 og 1148.

Nordvæg: A670, 672, 673, 674, 688, 689, 692, 697 og 716. Sydvej: A652, 653, 654, 655, 656a, 656b, 657, 658, 1144.

De tagbærende stolpesæt spænder ca. 1,80 m på tværs, og afstanden til væglinien er 1,5 m. Det østligste sæt, A670 og A672, står i gavlen. Herfra er 4,6 m til næste sæt, A680 og A683, hvor A681 og A683a udgør en skillevej. Sættet A709 og A713 står 2,80 m længere mod vest, og den vestlige gavl, A722 og A1148, står i en afstand af 2,40 m fra A709/A713.

Hullerne er nedgravet mellem 25 cm og 35 cm i undergrundssandet.

Datering: Typologisk hører bygningen til i yngre germansk jernalder.

Hus 26

Felt 2.

T59, 63.

Grubehus. A399, A399a, A399b.

Rundet fyldskifte (3,60 x 3,00 m) nedgravet 19 cm i undergrundssand med jævn bund. De tagbærende stolper (A399a og A399b) stod med en indbyrdes afstand på 3,35 m orienteret Ø-V, med en svag drejning af vestenden mod syd. Fylden bestod dels af et bundlag, lag 2 og en opfyldningshorisont, lag 1.

Fund: Kuglerund perle af bjergkrystal

Datering: Vikingetid

Hus 27

Felt 2

T63.

Grubehus. A817, A817a.

Aflangt, ujævnt rundet fyldskifte (5,30 x 3,90 m), nedgravet 52 cm i undergrundssand. Stejle sider, og en mod vest svagt skrånende, men jævn, bund. Lag 4 var et sporadisk bevaret bundlag, mens den øvrige fyld var relativt homogen. I grubens østende fandtes det 82 cm dybe tagbærende stolpehul (A817a), mens det vestlige ikke blev fundet.

Fund: Skibsformet ildstål, bronzeblik, bopladskeramik, østersøkeramik, grøn glasperle, rest af tenvægt af klæbersten, konisk tenvægt af keramik, stumper af basaltkværn, jernslagget, skaller af hasselnød

Datering: 10. årh.

Hus 28

Felt 2/4

T63, 70.

Grubehus. A731, A731a.

Aflangt regelmæssigt rundet Ø-V-orienteret fyldskifte (4,45 x 3,45 m), nedgravet 36 cm i undergrundssand. Flad bund og trappeformede sider. I vest fandtes det 44 cm dybe tagbærende stolpehul, A731a. Der fremkom ingen makker i øst.

Fund: Bopladskeramik, østersøkeramik, rektangulært remspænde af bronze, glasperler, østersøkeramik, bopladskeramik, høvljern, jernkniv, hvæssesten, dobbeltkonisk tenvægt af keramik, perle af ben.

Datering: 10. årh.

Hus 29

Felt 4

T70

Grubehus. A820.

Lidt uregelmæssigt rundet Ø-V-orienteret fyldskifte (ca. 5,00 x 4,65 m), nedgravet 76 cm i undergrundssand. Jævn bund og stejl side mod vest. Mod øst ses en mere trappeformet struktur, der er afstedkommet af en genanvendelse af gruben til en 2. fase af bygningen. I sydsiden af gruben indtegnedes to lag i fladen (A820a og A820b) ved soldeniveau 3. Det skal bemærkes, at der er nogle seriøse fejl i nivellementerne af såvel flade, som den niveausnor, der er angivet på hovedprofilen. Ved bunden af gruben, såvel som i det tagbærende stolpehul A820e (= lag 7), fandtes ubrændte vævevægte. A820e var det vestlige stolpehul i bygningens fase 2, mens det østlige tagbærende stolpehul, A820c (= lag 12, 13 og 14), fandtes i en afstand af 3,00 m herfra. Disse to huller har samme bundkote. Det østlige tagbærende stolpehul til fase 1, A820d, fremkom 60 cm øst for A820c (= lag 15), men bundkoten var omtrent 10 cm højere oppe, og dermed i niveau med bunden af selve bunden til bygningens fase 2. Den vestlige stolpe til fase 1's tagkonstruktion er således bortgravet ved anlæggelsen af fase 2.

Fund: ½ kufisk sølv mønt, bopladskeramik, tenvægt.

Datering: Vikingetid. Stratigrafisk ældre end hus 28, og stratigrafisk yngre end hus 30.

Hus 30

Felt 4

T70

Grubehus. A821, A821a.

Aflangt rundet fyldskifte (5,10 x 4,20 m), orienteret VNV-ØSØ, nedgravet 60 cm i undergrundssand. Gruben havde en jævn bund og stejle sider. Bundlaget udgjordes af lag 6 og 9, og herover var tilfyldningshorisonten (lag 1, 2 og 3). I SØ blev A821 skåret af A820. I grubens østlige ende fandtes den tagbærende stolpe A821a, der var 45 cm dyb. Placeringen af stolpen tyder på, at husets længderetning har været Ø-V, formentlig med en svag drejning af vestenden mod syd.

Fund: Skålformet fibel, jernnøgle, jernfil, emnejern?, høvljern, bopladskeramik, østersøkeramik, glasskår, lysgrøn glasperle, vævevægte, konisk tenvægt af keramik, tabletformet tenvægt af sandsten, linseformet tenvægt af klæbersten, lerklining, slagge af forglaset sand, jernslagge, støbeformsfragment af brændt ler, dyrekogler

Datering: 9. årh.

Hus 31

Felt 4

T70

Grubehus. A819, A819a.

Rektangulært Ø-V-orienteret fyldskifte (3,45 x 2,45 m), nedgravet 40 cm i undergrundssand og –grus. Jævn bund og trappeformede sider. Bundlaget i den dybeste del af gruben udgjordes af lag 5. Vest for det tagbærende stolpehul (A819b = lag 6) var gruben kun nedgravet 24 cm. Tilfyldningsslagene var relativt homogene. A819b var 26 cm dyb, og opfattes som det vestlige tagbærende stolpehul. Det østlige blev ikke påvist. Nogenlunde midt i grubehusets gulv fandtes A819a, et 14 cm dybt stolpehul.

Fund: Ikke gennemgået.

Datering: Hus 31 er stratigrafisk ældre end hus 32.

Hus 32

Felt 2/4

T63, 70.

Grubehus. A818, A818a, A818b, A818c, A818d.

Uregelmæssigt Ø-V-orienteret aflangt fyldskifte (4,00 x 2,50 m), nedgravet 10 cm i undergrundssand. Bunden var jævn, men anlægget generelt stærkt nedpløjet, ikke mindst i den østlige ende. I grubens vestlige ende fandtes det 36 cm dybe tagbærende stolpehul, A818a, der var stratigrafisk ældre end det ligeledes tagbærende stolpehul A818b, der var 56 cm dybt. Mod øst fandtes de modsvarende tagbærende stolpehuller, imellem hvilke stratigrafien imidlertid ikke kunne fastlægges med sikkerhed (jf. lag 2 på tegning af hovedprofil). Den østligste stolpe var A818c, der var 55 cm dyb. A818d stod umiddelbart vest herfor, nedgravet 72 cm. Der har således været to faser i bygningens historie. Den indbyrdes afstand mellem A818b og A818d er 3,05 m, mens den er 2,90 m mellem A818a og A818c.

Fund: Ikke gennemgået.

Datering: Stratigrafisk yngre end hus 31.

Hus 33

Felt 2

T63

Grubehus. A839, A839a, A839b.

Aflang regelmæssigt rundet nedgravning, orienteret Ø-V, (2,85 x 1,95 m), nedgravet 15 cm i undergrundssand. Bunden var flad. Bundlaget (lag 2) og fyldlaget (lag 1) fyldte gruben. I vestenden fandtes det 36 cm dybe tagbærende stolpehul A839b, mens A839a var 39 cm dyb og stod i østenden. Den indbyrdes afstand mellem de tagbærende stolper var 2,20 m, orienteret Ø-V. Det var bemærkelsesværdigt, at begge stolper stod i grubens sydlige halvdel.

Fund: Bopladskeramik, ravperle, grøn glasperle med røde 'øjne', tabletformet tenvægt af sandsten, jernslagge, smedeskæl, støbeformfragmenter af ler.

Datering: 6.-10. årh.

Hus 34

Felt 2

T58, 60.

Grubehus. A505, A505a.

Rundet fyldskifte, orienteret Ø-V, (4,50 x 4,20 m), nedgravet 62 cm i undergrundssand med skrå sider og jævn bund. Fylden er relativt homogen, dog ser det ud til, at der på et tidspunkt er blevet gravet et hul i hver ende af gruben, repræsenteret ved lagene 1 og 2 i øst, og 10 og 11 i vest. I grubens østende fandtes det 27 cm dybe tagbærende stolpehul, mens der ikke kunne findes en tilsvarende i vestenden.

Fund: Pilespids af jern, bopladskeramik, østersøkeramik

Datering: 9.-10. årh. Kan ikke have stået samtidig med langhuset 22.

Hus 35

Felt 2

T58, 60.

Grubehus. A517, A517a, A517b.

Rundet fyldskifte (3,30 x 3,10 m), nedgravet 18 cm i undergrundssand med skrå sider og jævn bund. Fylden var homogen. I grubens vestende fandtes en 32 cm dyb tagbærende stolpe (A517b). Endnu et stolpehul (A517a) fremkom i grubens nordøsthjørne, nedgravet 15 cm. Den indbyrdes afstand var 1,95 m. Det er tvivlsomt, om A517a hører til tagkonstruktionen, men der fremkom ikke yderligere stolpehuller ved grubens østende.

Fund: Østersøkeramik.

Datering: 9.-10. årh.

Hus 36

Felt 6

T76.

Grubehus. A1823, A1823a.

Regelmæssigt rundet fyldskifte (2,50 x 2,20 m), nedgravet 34 cm i undergrundssand med stejlt skrånende sider og jævn bund. Fylden bestod kun af et eneste lag. I vestenden fandtes den 36 cm dybe tagbærende stolpe A1823a. Eftersøgning af makkeren i øst gav intet resultat. Placeringen af A1823a peger på, at tagkonstruktionen har været orienteret Ø-V med en svag drejning af vestenden mod syd.

Fund: Ikke gennemgået.

Datering: 6.-10. årh.

Hus 37

Felt 6

T80

Grubehus. A1644.

Rundt fyldskifte (2,45 x 2,45 m), nedgravet 38 cm i undergrundssand med stejle sider og jævn bund. Ved bunden fandtes lag 2, 3 og 4, mens tilfyldningen primært udgjordes af lag 1. I østenden fandtes et 48 cm dybt stolpehul (lag 5) fra den tagbærende konstruktion, og vestende sås et tilsvarende 38 cm dybt stolpehul. Den indbyrdes afstand mellem de to stolper var 2,10 m, orienteret Ø-V, med den vestlige stolpe drejet en smule mod syd.

Fund: Bopladskeramik, skår af klæberstenskar, remspænde af jern, jernkniv, blå glasperle, fragment af støbeform af ler, jernslagge, smedeskæl, slagge af forglasset sand.

Datering: 6.-10. årh.

Hus 38

Felt 6

T80

Grubehus. A1645, A1645a, A1645b.

Ujævnt aflangt rundet fyldskifte, orienteret VSV-ØNØ, (3,30 x 2,75 m), nedgravet 24 cm i undergrundssand med stejle sider og jævn bund. I grubens østlige halvdel sås rester af et gulvlag (lag 4), mens grubens fyld i øvrigt bestod af lag 2 og 3. I vestenden fandtes det 49 cm dybe tagbærende stolpehul (A1645a), og østenden var et 25 cm dybt tagbærende stolpehul (A1645b = lag 6). De to stolper stod med en indbyrdes afstand på 2,95 m, orienteret Ø-V, med vestenden drejet en smule mod syd.

Fund: Bopladskeramik, østersøkeramik, stempelornamenteret keramik, jernslagge, smedeskæl, enkeltkam, skår af klæbersten, forkullede rugkerner, dyreknogler og fiskeben.

Datering: 10. årh.

Hus 39

Felt 6

T80

Grubehus. A1658, A1658a, A1658b, A1658c, A1658d.

Ujævnt aflangt rundet fyldskifte (4,35 x 3,45 m), i østenden nedgravet 29 cm, og i vestenden 42 cm i undergrundssand med stejlt rundede sider og jævn bund. Der er tale om to forskellige grubehuse, således at det ældste, hus 39A, udgøres af lag 6 og 7 i den østligste tredjedel af profilen. Gruben har været nedgravet 29 cm. I østenden fandtes et 23 cm dybt tagbærende stolpehul (A1658a), mens det vestlige hul udgjordes af A1658c. Det var nedgravet 15 cm under bunden af lag 1, og fandtes ved at forlægge grubens hovedprofil 40 cm mod syd.

Derved lykkedes det også at afgøre, at hus 39A var ældre end hus 39B. Den indbyrdes afstand mellem de tagbærende stolper var 1,60 m, orienteret Ø-V, med en svag drejning af vestenden mod N. Hus 39B var nedgravet 42 cm, og bestod af lag 1, 2, 3, 4 og 5. Profilens lag 9 er det vestlige tagbærende stolpehul, A1658d, nedgravet 52 cm. Det østlige tagbærende stolpehul (A1658b) fandtes ved at forlægge grubens hovedprofil 30 cm mod syd. Stolpehullet var 20 cm dybt. Fundmaterialet er opsamlet under ét.

Fund: Jernslagge, smedeskæl, smelteugler af jern

Datering: 6.-10. årh.

Hus 40

Felt 1

T74

Grubehus. A357, A357a, A357b, A357c.

Ujævnt rundet fyldskifte (4,20 x 4,00 m) nedgravet 52 cm i undergrundssand. Jævn bund og skrå sider. I fladen kunne de lyse partier langs grubens sider ikke udskilles. Disse partier, lag 6, 8 og 9, hidrører fra en ældre nedgravning, der muligvis er bygningens første fase. De tagbærende stolper (A357a: Ø 28 cm, d: 45 cm og A357b: Ø 12 cm, d: 28 cm) stod med en indbyrdes afstand af 310 cm, orienteret Ø-V, med en svag drejning af vestenden mod syd. Hertil kommer den tagbærende stolpe A357c (Ø 35 cm, d: 46 cm), der af uvisse årsager ikke er indtegnet på fladetegningen, men fandtes umiddelbart syd for A357b.

Fylden kunne skilles i fire hovedlag af brungrå og gråsort sandmuld, hvor ikke mindst lag 2 omfattede mange brændte sten og trækul.

Fund: Fuglefibel af bronze, glasperle, ravperle, bjergkrystalperle, østersøkeramik (bl.a. Teterowlignende), bopladskeramik, fladt bladformet jernstykke (69 x 21 x 4 mm), lancetformet jernpilespid, slagge af forglaset sand, jernslagge, hjortetak, støbeformfragment af ler.

Datering: 10. årh.

Hus 41

Felt 6

T86.

Grubehus. A1318, A1318a, A1318b.

Aflangt regelmæssigt rundet fyldskifte (3,65 x 2,05 m), nedgravet 43 cm i undergrundssand med skrå sider og jævn bund. Gruben er stratigrafisk yngre end A1317 (hus 42). Bundlaget (lag 4) brydes af fyld fra oprækningen af den tagbærende stolpe i Ø, A1318a, der var nedgravet 48 cm under grubens bund. En stolpe, der i fyld, form og dybde svarer hertil fandtes 2,15 m længere mod vest (A1318b). Imidlertid var den tydeligt forsejlet af lag 4. Alternativt kunne A1318b hører til det ældre hus 42, hvis østende er bortgravet ved anlæggelsen af hus 41. Stolpen afviger dog markant fra den vestlige tagbærende stolpe i hus 42, ligesom lag 10 i profilen kan opfattes som en reminiscens af hus 42's østlige tagbærende stolpe. Det formodes derfor, at A1318b hører til hus 41, der således er orienteret Ø-V, med vestenden drejet en anelse mod syd.

Fund: Ikke gennemgået.

Datering: 6.-10. årh.

Hus 42

Felt 6

T86

Grubehus. A1317.

Aflangt rundet fyldskifte (>2,92 x 2,15 m), nedgravet 19 cm i undergrundssand med lodret vestende og jævn bund. Grubens østende er forstyrret af A1318, og A1317 er dermed stratigrafisk ældst. Fylden var relativt lys og bestod af to horisonter uden et egentligt bundlag. Længst mod vest fandtes en 35 cm dyb tagbærende stolpe (lag 13). Øst herfor, i en afstand af 2,65 m, sås en mindre fordybning (lag 10), der brød fyldlaget på samme måde som lag 13, men som dog kun var nedgravet 13 cm under grubens bund. Alternativt kan A1318b være den østlige tagbærende stolpe i hus 42, men den afviger markant fra lag 13's form og i nogen grad dybde. Det formodes derfor, at hus 42's østlige tagbærende er lag 10. Huset har været orienteret Ø-V med vestenden drejet lidt mod syd.

Fund: Ikke gennemgået.

Datering: 6.-10. årh.

Hus 43

Felt 6

T103.

Grubehus. A1320, A1320a, A1320b, A1320c.

Aflangt rundet fyldskifte (3,90 x 3,00 m), nedgravet 10 cm i undergrundssand. Jævn bund. Fylden var karakteriseret ved et stort indhold af trækul og en del brændte sten. De tagbærende stolper (A1320a og A1320b) stod med en indbyrdes afstand af 2,80 m, orienteret Ø-V med vestenden drejet svagt mod syd.

Fund: Østersøkeramik, bopladskeramik, dobbeltkonisk tenvægt af keramik

Datering: 10. årh.

Hus 44

Felt 1

T102.

Grubehus. A644.

Rektangulært fyldskifte med rundede hjørner (2,60 x 3,60 m) nedgravet 10 cm i undergrundssand. Bunden var jævn. Gruben var så stærkt nedpløjet, at de to tagbærende stolper kunne ses som udposninger i fladen, og den vestlige 'slap' gruben fuldstændig i snittet. Stolperne var hhv. 39 cm og 53 cm dybe og den indbyrdes afstand var 3,70 m. Huset var orienteret Ø-V, med en svag drejning af vestenden mod syd. Fylden var relativt homogen sortgrå sandmuld med trækul og brændte sten.

Fund: Østersøkeramik, jernslagge, smedeskæl, støbeformsfragmenter.

Datering: 9.-10. årh.

Hus 45

Felt 5

T106

Grubehus. A503, A503a, A503b.

Rundet fyldskifte (3,30 x 3,40 m), nedgravet 46 cm i undergrundssand med lodrette sider og jævn bund. Bunden udgøres af lag 6, mens lag 1 og 9 er ældste fyldlag. Heri er gravet et hul, der siden er fyldt med lagene 3, 4, 5, 7 og 8. Der fandtes et 55 cm dybt tagbærende stolpehul i vestenden (A503a), og et 36 cm dybt tagbærende stolpehul i østenden. Den indbyrdes afstand mellem de to stolpehuller var 2,60 m, orienteret Ø-V.

Fund: Bopladskeramik, østersøkeramik, hvoraf flere skår var finere magrede og hårdt brændte, klæberstenskår, vævevægtfragmenter

Datering: 10. årh.

Hus 46

Felt 5

T99

Grubehus. A502, A502a, A502b.

Et ujævnt rundet fyldskifte (2,90 x 2,50 m), orienteret Ø-V, nedgravet 25 cm i undergrundssand. Gruben havde stejlt skrånende sider og jævn bund. Fylden bestod dels af bundlaget (lag 2) og et tilfyldningslag (lag 1). I grubens østende fandtes et 30 cm dybt tagbærende stolpehul og i vestenden var et modsvarende på 54 cm's dybde. Den indbyrdes afstand mellem de to stolpehuller var 2,25 m, orienteret Ø-V, med det vestlige hul drejet en lille smule mod syd.

Fund: Bronzetråd, østersøkeramik, hvæssesten, slagger af forsmeltet sand.

Datering: 10. årh.

Hus 47

Felt 5

T99.

Grubehus. A501, A501a, A501b.

Aflangt uregelmæssigt fyldskifte (5,10 x 3,40 m) nedgravet 65 cm i undergrundssandet.

Grubens sider var skrå, mens bunden var 'terrasseret' med en 2,5 m lang og ca. 20 cm dyb forsænkning centralt i huset. Heri, samt øst for, var gulvlaget (lag 4 og 5).

Tilfyldningshorisonten bestod af tre hovedlag med brændte sten, brændt og ubrændt ler og trækul. I den østenden fandtes et 50 cm dybt tagbærende stolpehul, mens stolpehullet i vestenden var 72 cm dybt. Den indbyrdes afstand var 4 m, og orienteret Ø-V.

Fund: Polyedrisk karneolperle, hvæssesten af grå skifer, forarbejde til tenvægt(?) af klæbersten, bopladskeramik, miniaturlerkar ('fingerbøl'), østersøkeramik (Menkendorflignende), rest af rektangulært jernspænde

Datering: 10. årh.

Hus 48

Felt 5

T99.

Grubehus. A504, A504a, A504b, A504c.

Aflang rundet fyldskifte (3,40 x 2,60 m), nedgravet 43 cm i undergrundssand med lodrette sider og jævn bund. Bundlaget udgøres af lag 3 og 4. Lag 2 udgør hovedparten af tilfyldningen, men centralt er lag 1, der især var præget af mange brændte sten. I vestenden fandtes en 80 cm dyb tagbærende stolpe (A504a), mens der i øst var hele to, (A504b og

A504C), der til gengæld kun var nedgravet hhv. 23 cm og 26 cm under grubens bund. Den indbyrdes afstand mellem A504a og A504b var 2,60 m, mens der var 2,80 m mellem A504a og A504c. Orienteringen var Ø-V.

Fund: Ikke gennemgået.

Datering: 6.-10. årh.

Hus 49

Felt 6

T68

Grubehus. A1846, A1846a, A1846b.

Aflangt rundet fyldskifte, orienteret Ø-V, (3,50 x 2,90 m), nedgravet 22 cm i undergrundssand med skrå sider og jævn bund. Fylden var homogen med lidt trækul og brændte sten. I grubens vestende fandtes to hinanden nærtstående tagbærende stolper, A1846a og A1846b, der var hhv. 58 cm dyb og 46 cm dyb. Der fandtes ingen tagbærende stolper i den østlige ende.

Fund: Bopladskeramik, glasperler, jernstumper, smalle krummede bronzebeslag.

Datering: 6.-10. årh.

Hus 50

Felt 6

T69

Grubehus. A1066, A1885, A1886.

Rektangulært fyldskifte, orienteret Ø-V, med rundede hjørner (3,85 x 3,30 m), nedgravet 42 cm i undergrundssand med skrå sider og jævn bund. Lag 6 og 7 udgjorde et næsten gennemgående bundlag. Lag 1, 2 og 3 er tilfyldning. Der fandtes en 50 cm dyb tagbærende stolpe (A1885) i grubens vestende, mens A1886 stod ved sydsiden af gruben, nedgravet 20 cm. Sidstnævnte er næppe en del af tagkonstruktionen som følge af stolpens placering. Det er dog værd at bemærke, at den indbyrdes afstand er 2,65 m, et spænd som er meget typisk for grubehusenes tagkonstruktion.

Fund: Jernnøgle, jernredskab(?), østersøkeramik (Menkendorflignende), konisk tenvægt af keramik, keglestubformet tenvægt af klæbersten, skår af klæberstenskar, stumper af basaltkværn, jernslagge.

Datering: 10. årh.

Hus 51

Felt 2

T62.

Grubehus. A914, A914a, A914b.

Uregelmæssigt rundet fyldskifte, orienteret Ø-V, (4,00 x 3,70 m), nedgravet 46 cm i undergrundssand. Fylden domineredes af tre forskellige lag med en del brændte sten, brændt ler og knogler. I grubens østende fandtes et 56 cm dybt stolpehul (A914b) fra en tagbærende stolpe. Et tilsvarende, 63 cm dybt, stolpehul (A914a) fremkom ved grubens vestende. Den indbyrdes afstand mellem de tagbærende stolpehuller var 2,90 m.

Fund: Blå tessera, kort rør af bronzeblik, ring af jern, bopladskeramik, østersøkeramik, slagge af forglasset ler, jernslagge.

Datering: 9.-10. årh.

Andre anlæg

A472

Felt 2

T54, 55

Grube.

Regelmæssigt rundet Ø-V-orienteret fyldskifte (1,70 x 1,40 m), nedgravet 23 cm i undergrundssand. Skrå sider, jævn bund. Fylden var relativt homogen, og rummede en del brændte sten. Et isoleret lag (lag 2) var pakket med hvidbrændt flint og trækul.

Fund: Bopladskeramik af yngre jernalders karakter.

A479

Felt 2

T54, 62.

Grube.

Uregelmæssigt rundet fyldskifte (2,90 x 2,60 m), nedgravet 15 cm i undergrundssand. Skrånende sider og flad bund. Fylden var homogen, og indholdt fund fra MN Ib og YJ, brændte sten, brændt ler og trækul.

Fund: Ornamenteret mellem neolitisk keramik (MN Ib), yngre jernalders bopladskeramik, meget stor væv vægt af brændt ler, fragment af bred enkeltkam med grafitti, smeltet glasklump.

Datering: Genstandsmaterialet i gruben var næsten lige dele mellem neolitikum og yngre jernalder. De yngste fund fremkom fra top til bund af gruben, hvorfor det må formodes, at anlægget er lavet i yngre jernalder og ved tilfyldning er der blevet iblandet stenaldergenstande ved tilfældighedernes spil. I nærheden af A479 lå gruben A1065, der er mellem neolitisk (jf. nedenfor). Der kan med andre ord have været mellem neolitiske anlæg i området, som er blevet forstyrret af aktiviteter i yngre jernalder.

A735

Felt 3

T92, 101

Grube.

Næsten cirkulært fyldskifte (2,35 x 2,35 m), nedgravet 45 cm i undergrundssand. Stejle sider og skrånende bund, dybest i grubens centrum. Fylden var stærkt blandet, og omfattede seks forskellige lag, der bl.a. karakteriseredes af trækul, brændt ler og brændte sten.

Fund: Bopladskeramik, tenvægt, lerklining og dyrekogler.

Datering: Yngre jernalder.

A1065

Felt 2

T54

Grube.

Aflangt, N-S-orienteret, fyldskifte (3,90 x 2,10 m), nedgravet 50 cm i undergrundssand. Fyldskiftet var karakteriseret af en del store marksten i overfladen. Fylden bestod af meget lysbrun sandmuld, og var stort set uden fund, bortset fra mellem stenene i toppen, hvor der fremkom skår af neolitisk karakter.

A1248a, A1248b, A1249.

Felt 6

T81

I alt tre sammenhængende affaldsgruber, (353 cm x 140 cm) I fladen fremstod A1248b og A1249 tydeligt som sorte fyldskifter med den lyse undergrundssand. Mod vest var fladen præget af orange sand, der ved snitning dog viste sig at dække over et gravet fyldskifte, A1248a.

Yngst er **A1248b**, bestående af lag 7, 8 og 9. Den var i snittet 140 cm lang. Mod øst var en 56 cm dyb skakt på 33 cm's bredde, mens gruben mod vest var 17 cm dyb. Fylden var stærkt trækulholdig sort sandmuld med smedeslagger, hammerskæl, keramik og klæberstensstykker. **A1248a**, bestående af lag 10, 11, 12, 13, 14, 15 og 16, og lå vest for A1248b, og blev skåret af denne. A1248a var 157 cm lang i snittet og 37 cm dyb med noget ujævne sider og bund, og meget forstyrret af dyregange.

A1249, bestående af lag 1, 2, 3, 4, og 5, sås at være ældre end A1248b. I snittet var den 109 cm lang og 13-19 cm dyb med ujævn bund. Fylden bestod af gråsort sand med større eller mindre mængde af trækul.

Fund: Store mængder jernaffald, slagger, trækul og klæbersten, samt keramik.

Datering: 10. årh.

Konklusion

Det forholdsvis store antal grubehuse gav et informativt og omfattende fundmateriale, der – som noget nyt i forhold til 1997-undersøgelsen – rummede vidtspredte tegn på jernforarbejdning. Smedeskæl og jernholdige smeltesdråber fandtes over et større område, såvel i grubehusene som i kulturlaget.

Der kunne ikke påvises en egentlig opdeling af pladsen, hverken ved klart afgrænsede klynger af bygninger eller ved hegns- eller grøftforløb. De påtrufne treskibede huse er af beskedne dimensioner – intet er over 20 m langt – og ligger ganske spredt i området, hvilket ikke umiddelbart peger på, at der skulle være tale om et gårdanlæg. Der kan dog anes en svag tendens til, at et treskibet hus ligger sammen med en gruppering af grubehuse.

Næstved, den 15. juli 2001

Jens Ulriksen

Fotoliste

DIAS Nr.	Motiv
1	A357, (hus 40), profil, set fra Ø.
2	Felt 1, oversigt fra Ø.
3	Felt 3, 4 og 5, oversigt fra Ø.
4	A501, (hus 47), profil, vestdel, set fra S.
5	Do.
6	A501, (hus 47). profil, østdel, set fra S.
7	Do.
8	Hus 25 under udgravning af Line Olesen.
9	Do.
10	Felt 2 (fjernest), 4 og 6, oversigt fra V.
11	Felt 5, oversigt fra Ø.
12	Diskussion i felt 1.
13	A1065, bund af niv. 2 i norddel.
14	Do.
15	Do.
16	A504 (hus 48), profil, vestdel, set fra S.
17	Do.
18	A504 (hus 48), profil, østdel, set fra S.
19	Do.
20	A1320 (hus 43), profil, østdel, set fra N.
21	Do.
22	A1320, (hus 43), profil, vestdel, set fra N.
23	A503, (hus 45), profil, vestdel, set fra S.
24	Do.
25	A503, (hus 45), profil, østdel, set fra S.
26	Do.
27	Søren Therkelsen solder hus 45 i felt 5, set fra VNV.
28	Do.
29	Oversigt mod Dybsø Fjord fra Ø.
30	Felt 3, oversigt fra V.
31	Do.

Vester Egesborg

1999

NÆM 1997:120

RAS P.3177/96

Bind I

·
·
·
·
·
·
·
·
·
·
·

Næstved Museum 2001

